

גליון תתסט • ערש"ק פרשת ויקהל-פקודי

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שעבודא דרבי נתן ונדבת הנשיאים

מהי עבודה זרה בדקות?

דין לשמה בנדבות המשכן

למחלוקת צריך שניים

קובץ זה יוצא לאור

לעילוי נשמת האי גברא רבא, רודף צדקה וחסד

זכה לפזר מכספו להדפסת תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע

הרב החסיד ר' מאיר בהר"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאנץ

ס. פאולו ברזיל

נלב"ע ביום ג' סיון ה'תשפ"א

תנצב"ה

...

ולזכות יבלחטו"א בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,

ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה

והרב החסיד ר' יוסף משה

וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,

ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש

ת.ד. 2033

כפר חב"ד 6084000

03-738-3734

Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office

1469 President St. #BSMT

Brooklyn, NY 11213

United States

(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב צבי הירש זלמנוב,

הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב,

הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

דבר אשר הי' למו לקו ומורה דרך בחיי יום יום.

שרטוטים חדשים במהלך הנפש

היודע דברי ימי ישראל וארחות חייהם במדינת רוסיא פולין וואהלין בעת ההיא, יודע אותה התמימות הדתית הבהירה, אשר האירה אז בבית ישראל בכל תוקף עוזה, וכל ענין בשמירת התורה ובקיום המצות מעשיות, ומה גם ענין דתי כמו אמונת ה' וחיבת התורה והמצות הי' נעשה על ידם בכל חוס, במסירת נפש ממש.

ובכן איפוא לא יפלא אשר בהגלות נגלות תורת חסידות חב"ד, ולומדי' ועוסקי' הן המה החסידים בעלי עבודה השפיעו השפעה מרובה גם על אלו, שאין שכלם יפה להבין את החסידות השכלית, ויצמדו אל החסידות המעשית ב"הגברת הצורה על החומר" בכל לבם, נפשם ומאדם במסירת נפש ממש.

מסירת נפש של החסידים על החסידות, הנה לא מיבעי בחסידי המוח והלב, אלא גם אצל חסידי המעשה והפועל גרמה לגלות כעין שרטוטים חדשים במהלך נפשם, בגילוי להב פנימי וחיות עצמי, אשר שרטוטים הללו, הנה החסידים מנחילים לבניהם לדורותם.

עדת החסידים מתרחבת ומשתרשת בכל שדרות העם, וכעבור כארבעים שנה מאז יסד כבוד קדושת רבינו הזקן את תורת החסידות חב"ד – תקל"ד-תקע"ד – הנה כבוד קדושת אאזמו"ר אדוננו מורנו ורבינו אדמו"ר האמצעי כותב מאמרי חסידות בשפה המדוברת – זרגון [=אידיש].

*

ספרי תורת החסידות חב"ד של שלשה דורות הראשונים מראים לנו התרחבות עדת החסידים והשתרשותם בכל שדרות עמנו . . והנה אם כי במשך המאה וחמשים שנה מאז יצא הספר הראשון – תניא, לקוטי אמרים – בכתב גלוי לכל החסידים, התפשטה תורת החסידות חב"ד במאמרים שונים בכל מרחבי תבל, עם כל זה הנה לימוד זה דורש הכשרה והכנה ביראת שמים ובקיום המצות מעשיות. שזהו יסוד התורה ושרש קיומו של עם ישראל די' עליהם יחיו.

(אגרות קודש ח"ג עמ' תקלט ואילך)

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ויקה"פ - פקודי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס '**לקראת שבת'** (גליין תתסט), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כל"פ לא הובאו הביאורים כאופן אמירתם, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו.
ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שכתא טבא מכון אור החסידות

תוכן ענינים

מקדא אני דודש.....**ב**

שעבודא דרבי נתן וערכת הנשיאים

מה חשבו הנשיאים להתגרב בסוף דוקא ? / מדוע בנדבת המשכן היו הנשיאים צריכים להתגרב תחילה ולא לדאוג תחילה לבני ישראל ? / תפקידם המיוחד של נשיאי ישראל והסיבה לזה שהתנהגותם בנדבת המשכן נחשבת ל"עצלות"

^(ע"פ לקטי שיחות חפ"ז עמ' 424 ואילך)

פנינים ☞ עיונים וביאורים קצרים**ה**.
מדוע לא נרמז חורבן משכן שילה? (ע"פ לקטי שיחות ח"א עמ' 175 ואילך)
קטורת שחרית וערבית – מאי קמ"ל? (יעיין בארוכה לקטי שיחות ח"ז עמ' 225 ואילך)

יינה של תודה.....**ו**.
עבודת המשכן – הצלה מ"עבודה זרה"
מדוע המשכן "מכפר על עון העגל"? / מהי "עבודה זרה" בדקות? / איך אפשר לעבוד את ה' בעשיית צרכי האדם הפרטיים? / וכיצד מבטא יהודי את אמונתו השלימה בהשי"ת? / ביאור יסודי במהות עבודת המשכן שבלב כל אחד מ ישראל

^(ע"פ לקטי שיחות ח"ז עמ' 930 ואילך; עמ' 907)

פנינים ☞ דרוש ואגדה**ט**
עשויים ליצר הרע – חביבין עלי? (ע"פ לקטי שיחות ח"ו עמ' 196 ואילך)
איך הרהר ר' יוסי "במילי דעלמא"? (ע"פ לקטי שיחות חב"א עמ' 244 ואילך)

חידושי סוגיות**י**.
דין "לשמה" בנרבות המשכן
יסיק דהיה דין לשמה גם במלאכות שקודם הנרבה בפועל, ויחדש דיש בזה חילוק בין רש"י והמדרש – אי הך דינא דלשמה הוא דין בגברא או בחפצא / יבאר דע"פ שי' רש"י עולה יפה החילוק בין האנשים לנשים שהיה באופן ההתגדבות

^(ע"פ לקטי שיחות חל"א ויקהל עמ' 203 ואילך)

תורת חיים**יד**.
למחלוקת צריך שניים

דרכי החסידות**טז**
מעשים ואמרות מכ"ק הבעש"ט הק'

שעבודא דרבי נתן ונדבת הנשיאים

מה חשבו הנשיאים להתנדב בסוף דוקא? / מדוע בנדבת המשכן היו הנשיאים צריכים להתנדב תחילה ולא לדאוג תחילה לבני ישראל? / תפקידם המיוחד של נשיאי ישראל והסיבה לזה שהתנהגותם בנדבת המשכן נחשבת ל"עצלות"

"והנשאם הביאו את אבני השוהם, ואת אבני המילואים לאפור ולחושן. ואת הכושם ואת השמן, למאור ולשמן המשחה ולקטורת הסמים" (לה, כז-כח).

ובפירוש רש"י: "אמר רבי נתן: מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה; אלא כך אמרו נשיאים: יתנדבו ציבור מה שמתנדבין, ומה שמחסרין אנו משלימין אותו. כיון שהשלימו ציבור את הכל, שנאמר 'והמלאכה היתה דיים', אמרו נשיאים: מה עלינו לעשות - 'הביאו את אבני השוהם וגו''. לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחילה נחסרה אות משמם, 'והנשאם' כתיב."

והנה, דברים אלו עצמם הביא רש"י שוב בפירושו לפרשת קרבנות הנשיאים שבפרשת נשא (ז, ג), וגם שם הביא את הדברים בשם רבי נתן.

[וז"ל שם: "אמר רבי נתן: מה ראו נשיאים להתנדב כאן בתחילה ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחילה? אלא כך אמרו הנשיאים: יתנדבו ציבור מה שיתנדבו, ומה שמחסרים אנו משלימים. כיון שראו שהשלימו ציבור את הכל, שנאמר 'והמלאכה היתה דיים', אמרו: מעתה מה לנו לעשות, 'הביאו את אבני השוהם והמילואים לאפור ולחושן'; לכך התנדבו כאן תחילה".]

ולהעיר, שמלשון רש"י בפ' נשא משמע לכאורה שמה שהביאו הנשיאים (בפרשתנו) הוא רק "את אבני השוהם והמילואים לאפור ולחושן" שבפסוק הראשון - ולא את הכושם והשמן המפורטים בפסוק השני. וראה בדברי הרח"ו, בספר "עץ הדעת טוב" בפרשתנו (קיד, ד. קטו, ג). ואכמ"ל].

המדרש מדרש
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' שלמה
בן ר' יעקב ע"ה
יאנץ
נלב"ק ב"ר חש"ר והשפ"א
תנצ"ה

המדרש מדרש
לעילוי נשמת
האשה החשובה מרת
רחמ"ה ח' פחמא ע"ה
בת יכל"מ"א ר' חוב
ביטריצקין
ולבית משפחתה שחזי
נצ"ה

שרטוטים חדשים במהלך הנפש

מסירת נפש של החסידים על החסידות, הנה לא מיבעי בחסיד המוח והלב, אלא גם אצל חסיד המעשה והפועל גרמה לגלות כעין שרטוטים חדשים במהלך נפשם, בגילוי להב פנימי וחיות עצמי, אשר שרטוטים הללו, הנה החסידים מנחילים לבניהם לדורותם

פנס של אור חסידות חב"ד

תורת החסידות הכללית ותורת חסידות חב"ד, אינם אלא פירוש וביאור והוראה באצבע על תוכן הכתוב "מלא כל הארץ כבודו", הבא בשני אופני מדע וחכמה: א) הכל הוא אלקות ("אלעס איז געטליכקייט") ב) אלקות הוא הכל ("גאט ברוך הוא איז אלעס").

תורת החסידות הכללית אומרת, דלית אתר פנוי מיני' ולית מחשבה תפיסא ביי, ותורת חסידות חב"ד מבארת בריבוי ביאורים ומסברת בריבוי דוגמאות מדעים חיובים ושלילים, איך הוא לית אתר פנוי מיני'. ואם כי לית מחשבה תפיסא ביי, עם כל זה חובת גברא היא להשכיל בחכמה אלקית, ולהבינה ולהסבירה לעצמו עד כמה שיד שכלו מגעת, כאמור: וידעת היום והשבות אל לבבך.

וכעבור עשר שנים מעת צאת התלמידים הראשונים מאת בית המדרש של כבוד קדושת רבינו הזקן, מייסד תורת חסידות חב"ד, והתיישבו במחוזות שונים במרחבי המדינה, הנה איש איש מהם במקומו ומקום מגורו העמיד פנס של אור חסידות חב"ד, להורות לעם ישראל את עבודת הבורא יתברך מתוך הכרה והשגה שכלית.

החסידים ההם בפיהם דברו ובהנהגת עצמם בארחות חייהם - על פי החסידות - מלאו

למחלוקת צריך שניים

במחלוקת יש לכל צד אשמה מסוימת

בכלל, כאשר ישנם חילוקי דעות בין שני צדדים, והם נושאים אופי של מחלוקת, בגלוי ובביטויים חריפים, כמעט תמיד שני הצדדים אשמים גם אם במידה שונה, וגם לפעמים צד אחד במידה רבה מאוד, אבל אשמה מסוימת ישנה בכל אחד מהצדדים. מובן מאליו שחילוקי דעות היא תופעה רגילה, כיון שאין דעותיהם שוות, אבל לא שזה יביא למחלוקת ובצורה חריפה.

על אחת כמה וכמה, כאשר זה קשור בבית כנסת, שהוא בית תפילה לו יתברך, לשם באים יהודים להתפלל ולפעול אצל ה' יתברך את המצטרף להם בגשמיות וברוחניות, והקב"ה שהוא עצם הטוב, רוצה למלא את הבקשות ואת התפילות, אבל תנאי הוא, שכל המתפללים וכל בעלי הדיעות בבית הכנסת, זוכרים את פסק המשנה "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום", שפסק משנה זה מבאר עוד יותר עד כמה מוכרח לשרור שלום בבית כנסת, בהוספה על הכרח השלום בכלל.

על הצדדים להתדבר ולזכור שה' ניצב עליהם

קשה לשמוע טענות של צד אחד, ובכלל כשנמצאים בריחוק, להחליט החלטות בעניינים כאלה, אבל בטוחני שעם רצון הטוב אין צורך להגיע להחלטות ממקום אחד, ודי שיתדברו ביניהם ולזכור בכך, כביטוי רבינו הזקן בתניא ריש פרק מ"א, שהקב"ה מניח העליונים ותחתונים ונצב עליו ומביט עליו ובוחר כליות ולב, שהכוונה בזה כפשוטו כל אחד מהנאספים, גם כאשר הם ידונו בענין אודותו כותבים במכתב.

כולם צריכים להתבונן באמת שבדבר ולקחת בחשבון, במידה המלאה ביותר, שזהו מקום קדוש, שצריך להמשיך קדושה כשנמצאים שם, ובמידה מסוימת גם לקחת הביתה מקדושה זו ובטח ימצאו דרכים שיהי' שלום בין כולם לאורך ימים ושנים טובות.

(תרס"ט באנחת קודש ח"א ע"ב ק"ט – אנחת קודש המדורגות ח"ב ע"ב ק"ט – 102-202)

לא יתכן שהאחד צודק במאה אחוז והשני אשם במאה אחוז

מה שכותב אודות פירוד הלבבות, הנה כמה פעמים כתבתי, שיעיינו בדרושי רבנו הזקן והנשיאים שלאחריו, ובמילא ידעו מאין בא פירוד הלבבות, וכן יראו עד כמה נוגעים הדברים, ואם נוגע זה בשעת שלום בתכלית, על אחת כמה וכמה וכו' וכשישנם שני צדדים הרי בעולם הזה כמעט אי אפשר שיהי' אחד צודק מאה אחוז והשני אשם מאה אחוז, אלא כל אחד ואחד אשם עכ"פ במקצת,

ובפרט ע"פ המבואר בחסידות פירוש הכתוב דכמים הפנים לפנים וכו', וברור הדבר אשר עד עתה השחיתו כמה טוב ע"י העדר דקירוב הלבבות בשביל עניינים דכבוד המדומה וכו' ואל יטעו את עצמם שזהו מפני יראת שמים...

יש להפנות ההתעוררות כלפי עצמו ולא להוכחת הזולת

ודא עקא אשר למרות שמתעוררים, הנה ישנם אחדים אשר לפעמים אפילו אחרי ההתעוררות מחליפים הקוים, ומה שצריכים לעשות תשובה על עניינים שלו, ולדון את חבירו לכף זכות עד כדי כך, שיקוים "והוי שפל רוח בפני כל האדם", וכלשון רבנו הזקן "והוי באמת לאמיתו" (וכמבואר במקום אחר שהביא בזה רבנו הגרסא "האדם" בתוספת ה"א), והם עושים ההיפך, שמצוים על אחרים בהתלהבות שיעשו תשובה, ובהתלהבות לא פחותה מזה מלמדים זכות על עצמם ובהידור על-דרך הכתוב "על כל פשעים תכסה אהבה", ותובעים בהסביבה שיהיו שפל רוח נגדם.

וכבר ידוע דבר משנה שבעניינים שבין אדם לחבירו, לא מועיל שמהדרים לאכול בפסח דוקא מצה שמורה עגולה ונשאים ערים בליל שבועות וכו', "עד שירצה את חבירו", אשר אז מועילים עניינים אלו.

(אנחת קודש ח"ג ע"ב י"ז)

לקראת שבת

ה

וע"פ הידוע שברובא דרובא אין דרכו של רש"י להביא דברי חז"ל בשם אומרם, מובן שזה שבנידון דידן הדגיש רש"י ופירש (פעמיים) את שמו של בעל המימרא, רבי נתן – יש בו טעם מיוחד, וכדלקמן.

ב. הנה ידוע כי אפילו "בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב" (ב"ב קכג, א); ובנידון דידן, מסתבר שזה שהכתוב מדגיש (בזה שפירט נדבת הנשיאים בפני עצמה ולאחר הנדבות של כל בני ישראל) שהנשיאים "נתעצלו מתחילה", והביאו נדבתם רק לאחר "שהשלימו ציבור את הכל" – אינו רק לגריעותא, לספר בגנותם של הנשיאים, אלא שיש בזה גם צד למעליותא.

וי"ל, שהוא כעין מה שמצינו בסוף פ' בשלח לגבי מלחמת עמלק, שמינה משה את יהושע למלחמה ולא הלך בגופו, ושם כתב רש"י (יו, יב) על משה רבינו בזה הלשון: "שנתעצל במצוה ומינה אחר תחתיו". והרי פשיטא שלא היתה זו "הזנחה" בעלמא מתוך עייפות ורפיון ידים, אלא שהי' למשה "חשבון" נכון בטעם שמינה את יהושע, ורק שלפי גודל מעלתו של משה נחשב לו הדבר ל"עצלות" – שסוף סוף לא השתתף בפועל במלחמה (ראה בארוכה משנת במדור זה בפ' בשלח השתא).

[וכד דייקת, זהו ההבדל בין לשון "נתעצל" לבין לשון "נתרשל" – ש"נתרשל" הוא לשון המורה על רפיון כללי, שדוחה ענין מסויים על הצד מתוך עייפות או יאוש כו', ואילו "נתעצל" מורה שכן מתעסק בדבר מתוך שימת לב, ורק שיש לו איזה "חשבון" הגורם לו להתעכב בו. וראה לשון רש"י בפ' שמות ד, כד ובפ' קרח טז, ד, ודו"ק].

וביאור הענין:

לפום ריהטא כוונת רבי נתן פשוטה – שבמלאכת המשכן נהגו הנשיאים שלא כדבעי, ו"נתעצלו" ובאו אחרונים, ולכן בחנוכת המזבח "תיקנו" הנהגתם ובאו ראשונים להתנדב.

אך מאריכות הלשון משמע שיש כאן תוכן עמוק יותר. ואדרבה, מהקושיא שבה פותח רבי נתן: "מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה" – משמע להיפך, שבמלאכת המשכן נהגו הנשיאים באופן הנכון והמובן, ולכן מתעוררת הקושיא על חנוכת המזבח: "מה ראו הנשיאים" לשנות מ"מנהגם הטוב" ולהתנדב תחילה? ...!

וההסברה בזה:

"נשיא" נדרש לכל לראש לדאוג (לא לעצמו, אלא) להציבור, צאן מרעיתו, שהם יעשו את המוטל עליהם, ורק לאחר מכן יכול הנשיא לחשוב על ענייני הפרטיים.

ובנידון דידן: הנשיאים דאגו ש"יתנדבו ציבור מה שמתנדבין" – שבני ישראל יביאו את נדבותיהם הם. וזהו הטעם שלא הזדרזו הנשיאים להביא את נדבתם, כי רצו לתת בידי בני ישראל את האפשרות והזכות שהם יביאו לנדבת המשכן, ורק לאחר שבני ישראל הביאו את כל נדבותיהם – אז חשבו הנשיאים על ההשתתפות שלהם הפרטית.

ג. וזהו איפוא תוכן הקושיא – "מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה": כיון שבמלאכת המשכן דאגו הנשיאים קודם כל לזכות של הציבור, של בני ישראל, ורק אחר כך חשבו על נדבתם הפרטית – שכך צריך להתנהג נשיא בישראל, לחשוב קודם כל על טובת הציבור – מדוע בחנוכת המזבח שינו את הסדר ו"קפצו בראש" להתנדב ראשונים ?

וע"ז בא התירוץ, שכיון שבמלאכת המשכן ראו הנשיאים ש"השלימו ציבור את הכל" וכו' – הבינו שזה שהם המתינו עד סוף נדבות בני ישראל, לא הי' כל כך רצוי, והיתה מעורבת בזה גם תנועה של "עצלות", וכדי לתקן זאת "התנדבו בחנוכת המזבח בתחילה".

כי, אף שאמנם נכון הדבר שאין לנשיא להזדרז בענין זכותו הפרטית ועליו לדאוג לזכויות של הציבור, הרי כיון שכאן עוסקים בענין המשכן, שבא לכפר על חטא העגל וכו', הרי בזה נדרשת זריזות, כדי שהמשכן יבנה ויתחנך בהקדם הכי אפשרי.

ד. ובעומק יותר:

סברת הנשיאים היתה, שהמוטל עליהם הוא לעורר ולזרז את בני ישראל שיביאו לנדבת המשכן, וכיון שבני ישראל יביאו את הנדבות מכח ההתעוררות שלהם ובהשפעתם, תחשב להם התעוררות זו שעוררו את בני ישראל בתור ההשתתפות שלהם בנדבת המשכן, ותפטור אותם מחובת ההשתתפות בעצמם.

אמנם למעשה, כאשר ראו שהשלימו הציבור את הכל – חלשה דעתם, שראו שבפועל לא השתתפו, והבינו שבזה שלא מיהרו להתנדב היתה מעורבת תנועה של "עצלות".

ומעתה יומתק זה שהדגיש רש"י את שמו של רבי נתן, לרמוז שאזיל רבי נתן לשיטתי:

ידוע מאמרו של רבי נתן, שנקרא על שמו – "שעבודא דרבי נתן" (קידושין טו, א), ותוכנו הוא, שכאשר ראובן חייב חוב לשמעון, ושמעון חייב חוב אחר ללוי – הרי מוציאים מראובן ונותנים ללוי באופן ישר, בלי ששמעון יכול לעכב.

והחידוש בזה הוא (ראה שולחן ערוך חושן משפט סי' פו ס"ה ובקצות החושן סק"א), שאף שהשייכות וההתחייבות של ראובן ללוי באה באמצעות שמעון, הרי לאחר שנפעלה ההתחייבות, נעשה שעבוד ישר מראובן ללוי, כאילו מלכתחילה לא הי' הדבר דרך שמעון.

ועל דרך זה בעניננו: אף שהשייכות של בני ישראל לנדבת המשכן, נוצרה על ידי זירוזם והתעוררותם של הנשיאים, הרי בעת שבני ישראל בפועל כבר הביאו את נדבותיהם, נחשבת הבאה זו באופן ישיר מבני ישראל אל הקב"ה, כאילו הנשיאים לא השתתפו בכך מלכתחילה !

הווי אומר: זה שאי השתתפותם של הנשיאים נחשב להם ל"עצלות" – אף ש"תיווכו" לכאורה בין בני ישראל ובין נדבת המשכן – שייך להחידוש של "שעבודא דרבי נתן", שהחשיבות המכרעת אינה בה"מתווך", במי שנמצא באמצע, אלא במי שהדברים שייכים אליו בפועל.

ועוד), ובמילא אין נתינת מקום כלל לספק בנוגע לעשיה ופעולה לשמה על ידן, והיה ודאי שאצלן ישנה נדיבות לב ביותר לעניני המשכן (כמו שהאריכו המפרשים על אתר), וכפי שהיה בפועל שלא מנעו את עצמן מכל טרחא כדי שנדבתן תהיה מהודרת יותר, עד שמצינו שבשביל כך "טוו את העזים", היינו שעשו באומנות יתירה לטוות על גבי העזים בטרם הגזיזה (שבת עד: טז.).

חפני ופנחס בני עלי, כמסופר בספר שמואל (ש"א ב-ג. רש"י זבחים קיב, ב ד"ה באו), ולכן אינו שייך לכאן.

קטורת שחרית וערבית – מאי קמ"ל?

ויקטר עליו קטורת

שחרית וערבית, כמו שנאמר 'בבוקר בבוקר בחיטוב את הנרות ו' (מ. כו. רש"י)

לכאורה צריך ביאור בכוונת רש"י, הרי זה שעבודת הקטורת היא פעמיים ביום הוא מקרא מלא כבר בפרשת תצוה (ל, ח-ז) וכפי שמציין רש"י כאן, ומאי קא משמע לן רש"י בפירושו?

ויש לבאר בפשטות:

בכתובים אלו מדובר על הקמת המשכן ועבודות שנעשו בו ביום, כעריכת השלחן והעלאת הנרות. והנה, לפי סדר העבודה הרגיל, עריכת השולחן בלחם הפנים נעשית דוקא בשבת (אמור כד, ח); אמנם יום זה שבו הקימו את המשכן ה' יום ראשון בשבוע (פרש"י נשא ז, יב. וראה גם רש"י ר"פ שמיני!) ועד"ז בהדלקת המנורה, שבדרך כלל נעשתה בערב בין הערבים (ראה תצוה כז, כא ובפרש"י שם), אך כאן נעשתה בבוקר!

ועל כרחנו לבאר שעריכת הלחם והעלאת הנרות ביום המיוחד של הקמת המשכן ה' בהם ענין וחדוש מיוחד, שלכן נעשו עבודות אלו באופן שונה מדרך עבודתם הרגילה.

ומעתה היינו יכולים לחשוב שגם הקטרת הקטורת ביום ההוא היתה באופן מיוחד, ולא באופן הרגיל שבכל יום. וזהו מה שבא רש"י ללמדנו שלא כן ה', אלא הקטרת הקטורת המדוברת כאן אינה חידוש מיוחד, אלא היא היא הקטורת הרגילה שמקטירים בכל יום "שחרית וערבית", ומציין להציווי הכללי על הקטורת: "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות וגו'". וק"ל.

מדוע לא נרמז חורבן משכן שילה?

אלה פקודי המשכן משכן העדות נ' המשכן משכן – שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל (רש"י פקודי. רש"י)

יש להקשות, מנין למד רש"י שהרמז הוא לחורבן שני בתי המקדש, לכאורה, עדיפא הוה ל' לפרש שקאי על חורבן הקודם בזמן – חורבן משכן שילה, וכפי שכבר פירש רש"י בכיית בנימין "על משכן שילה כו' וסופו ליחרב", והכפל ד"משכן" יתפרש על משכן שילה ובית ראשון?

ונראה לפרש בפשטות, שמזה שהחורבנות נרמזו בזה שנאמר "המשכן משכן", היינו שתי תיבות הדומות זו לזו – הרי זה מלמדנו על הדברים המרומזים על ידן, שגם הם שווים זה לזה. והביאור:

דהנה, עיקר ענין בית המקדש – היותו "בית אלקים" (ויצא כח, יז), "בית ה'" (דה"ב ג, א), "בית עולמים" (רש"י תרומה כה, ט) – הוא בשווה בשני בתי המקדש. לאידך שונה הוא המשכן שנקרא "אוהל" (ראה ש"ב ז, ו ובפרש"י), אוהל מועד – דירת עראי להשכינה; והרי אינה דומה כלל דירת עראי לדירת קבע. ולכן, אף שאין בתי המקדשות דומים זה לזה בכמה פרטים, בכל זאת, מכיון שנקודתם העיקרית אחת היא הרי דוקא הם מתאימים להדיוק "המשכן משכן", שאותו הענין נאמר פעמיים. משא"כ משכן שילה, מכיון שנקרא אוהל, הרי גם אם היו בו כמה פרטים דומים לבית המקדש, מ"מ בנקודתו העיקרית ה' שונה, דירת עראי, ולא דירת קבע.

וכדי להבין הטעם שהכתוב כאן בחר לא לרמז גם לחורבן שילה, מוסיף רש"י "על עונותיהן של ישראל", שבזה מבאר שהתורה כאן מרמזת דוקא לדבר ש"נתמשכן" מבני ישראל, והיינו שנלקח בעד עונותיהן של כלל ישראל; משא"כ משכן שילה נחרב בחטאם של

הרי הבאתם מצד עצמם אין בה כדי לגרום ביטוי רגש מיוחד (יותר על הרגש הכללי שבנתינת דבר למשכן גם לולא ענין העגל וכפרתו). ובכן י"ל דמאחר שכנ"ל הרי הציווי דמעיקרא היה שגם באלו תהיה איזו פעולה מיוחדת בפני עצמה להראות נדיבות לב יתירה – התבטא הדבר בהפעולה והטרחה המיוחדת (מלבד נתינה והבאה סתם) בזה שלא הביאו צמר לחוד וצבע לחוד אלא טרחו וצבעו בעצמם כו'. ומכיון שלא זו בלבד שהביאו דברים אלו למלאכת המשכן, אלא שטרחו גם לצבוע את הצמר בצבעו המתאים וכו' – הרי זו הוכחה על נדבת לבם (היינו "רצונם הטוב", רש"י ר"פ תרומה) בנתינתם לעשיית המשכן.

ומעתה יש לבאר שי' רש"י בגדר דין לשמה שבמעשים אלו – שהיה בזה דין מיוחד על הגברא, היינו שאי"ז דין בחפצא דקדושת משכן סתם באופן כללי, אלא דוקא אצל ישראל במדבר היה גדר מיוחד זה, דכיון שעשיית המשכן ע"י ישראל היתה קשורה עם ויתור הקב"ה להם על מעשה העגל, לכן הוצרכו שנדבתם לה' תהיה לשם ה' (היפך נתינה לעגל). ומעתה אפ"ל דמשום הך הלכתא גופא היה החילוק הנ"ל בין האנשים לנשים בזה, דלאנשים לא היו יכולים להתיר שיביאו מטווה, כי לאחר שחטאו בעגל אין נאמנות ודאית שיעשו מלאכתם לשמה (אף אם פעולת הנדבה וההכנה לכך היו לשמה), ורק חכמי לב שהקב"ה מינה היו נאמנים לזה, כמבואר בכתובים; משא"כ הנשים הרי לא השתתפו בחטא העגל (פרד"א פמ"ה. תנחומא תשא יט. פינחס ז).

כל כלי זהב גו'. וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אילים מאדמים ועורות תחשים הביאו". ודרוש ביאור וטעם לשינוי, דגבי חח ונזם כו' כתיב "כל נדיב לב", וגבי תכלת וארגמן כתיב "כל איש אשר נמצא איתו". ולפום ריהטא י"ל דכיון שנדבת המשכן באה לאחרי שנתרצה הקב"ה מן העגל, כמבואר בחז"ל (תנחומא תרומה ח, תשא לא, ועוד) והביאו רש"י בפירושו כמ"פ, ועד שהמשכן כולו נק' "משכן העדות" – "עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל כו'" (רש"י ר"פ פקודי, ועיי' שם תנחומא ב), א"כ י"ל דבהנך דברים שמהם גופייהו נעשה העגל (זהב, ובפרט תכשיטי זהב), הדגיש הכתוב "כל נדיב לב הביאו", להדגיש רגש וכוונת הלב ביחוד לכפר על נתינת אלו עבור העגל (עיי' תנחומא תרומה שם, וכמובא בפרש"י עה"ת בכ"מ מענין זהב שניתן למשכן לכפר על זהב העגל); משא"כ בשאר נדבות דליתא הדגשה מיוחדת זו דנדיבת הלב קאמר בסתם "כל איש אשר נמצא אתו". אלא שבאמת י"ל דכיון שכללות כל נדבות המשכן באה לאחר שנתכפר עוון העגל מסתברא שגם בדברים שלא היו בעגל היה צ"ל רצון טוב ונדיבות לב מיוחדת בעת תתם למשכן להשרות בהם השכינה, היפך העגל (והרי כפ' תרומה נא' בכל מיני הנדבות "אשר ידבנו לבו", ואף הכא נא' לעיל כהקדמה לב' הנדבות "ויבואו כל איש אשר נשאו לבו גו' נדבה רוחו גו'"), ורק שבפועל בדברים שהיו בעגל כבר נתקיים דבר זה (להיות ברגש לב מיוחד) מעצמו ומאליו, אחר שהיו בעצמם בעגל כו', וזהו שהדגיש הכתוב בתיאור נתינתם "כל נדיב לב"; משא"כ בהשאר,

עבודת המשכן – הצלה מ"עבודה זרה"

מדוע המשכן "מכפר על עוון העגל"? / מהי "עבודה זרה" בדקות? / איך אפשר לעבוד את ה' בעשיית צרכי האדם הפרטיים? / וכיצד מבטא יהודי את אמונתו השלימה בהש"ת? / ביאור יסודי במהות עבודת המשכן שכלל כל אחד מישראל

כתב השל"ה הק' (חלק תושב"כ שלד, ב), שהמשכן שבנו בני ישראל מתרומותיהם אשר הרימו כפי נדבת לבם, "הי' מכפר על עוון העגל".

ומובן מכך, שיש במהותו של המשכן תיקון יסודי ותשובת המשקל לעקור כל רבב שנותר מחטא העגל.

ויש לבאר את עניין עבודת עשיית המשכן על פי פנימיות העניינים, שאינו מוגבל למשכן הגשמי בלבד אלא הוא עניין כללי ויסודי בעבודת הש"ת. ואזי יובן כיצד בעבודה זו טמון תיקון רבתי לחטא העגל, וכפי אשר יתבאר.

אין עוד מציאות מלבדו ית' כלל

מהות חטא העגל, היא עבודה זרה וכפירה בבורא רח"ל. והנה, לא רק המכחיש את מציאות הבורא הוא עובד עבודה זרה; אלא גם המחשב בכסילותו שיש איזה שהוא בעל כח שביכולתו לפעול דבר מבלעדי הבורא, הרי הוא עובד עבודה זרה (ראה הל' ע"ז להרמב"ם בתחלתו).

כל זה הוא עבודה זרה כפשוטה. אך על פי פנימיות העניינים (ראה בארוכה מצות אחדות ה' בספר דרך מצוותיך), הנה בדקות ובעומק יותר, לא רק המחשבה שישנו בעל כח נוסף להש"ת היא עבודה זרה, אלא גם המחשבה שישנה מציאות נוספת, חוץ ממציאותו ית', היא עבודה זרה!

ביאור העניין:

כל העולמות כולם, העליונים והתחתונים, והנבראים הרוחניים והגשמיים, נבראו על ידי הבורא ית"ש. וגם לאחר שנבראו, ולכאורה הם כבר מציאות לעצמם, עדיין אינם מציאות נפרדת ממנו ית'.

לקראת שבת

המקומות שווים, עיי' גבי לשמה בסת"ם סנהד' מח: ומנחות מב:, ולעומת זה עיי' גבי לשמה בציצית סוכה יא: ומנחות שם, ועיי"ע בעל המאור ומלחמות ה' סוכה ט. ואכ"מ), אי הוא חובת הגברא שצריך להכין ולהפריש את הנדבה לשמה (עיי' היטב ר"ן סנהד' שם ובמלחמות ה' הנ"ל) או שהוא דבר השייך ונתפס בהחפצא, דמצד דין החפצא וחלות זו של הקדושה שנעשית בה צריכה שתעשה לשמה. ובזה נחלקו כאן, דלהמדרש הוא דין בחפצא דכדי שיהיה ע"ז חלות משכן ותתקיים בדברים שנמסרו גדר הקדושה ד"ושכנתי בתוכם" צריכים הדברים להיות מוכנים לקדושתם, עיי"ז שמזמנים למלאכת המשכן (עיי' פנים יפות וצפ"ע"נ שם), ולהכי מפרשין דמש"נ "אשר נמצא אתו וגו'" היינו שהיו מוכנים בידם מכבר בשביל המשכן, כי דברים אלה שהוצרכו להכנה היה ע"ז ציווי מיוחד מיעקב אביהם שיהיו מוכנים עבור משכן העתיד, ובכך מובטח יותר שהדברים נעשו מתחלתם (גם בפעולת ההכנה) בכוונה מיוחדת לשמה. אבל לשי' רש"י החיוב דלשמה הוא דין במעשה הגברא, כמשי"ת, ולהכי לא פי' דהיו מוכנים כבר למשמרת מאבותם, כי אז אין כאן כוונה לשמה דהגברא המנדב, אלא נקט דקאי על המנדבים שהם הכינו והפרישו לשמה.

וביאור שי' רש"י (דדין לשמה במלאכת המשכן לא הוי כשאר גדריו לשמה בחפצי קדושה, שהצורך בהם בכוונת לשמה נדרש מצד חלות הקדושה שעל החפצא), בהקדים החילוק שמצינו בין סוגי התרומות, דז"ל הכתוב בפרשתנו "כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז

שאף לפני נתינת ומסירת הנדבה בפועל להגזברים צריכה להיות הפרשת הממון (אצל הבעלים) לשם ה' (עיי' לבוש האורה שם שיעקר חידוש רש"י דכוונת לשמה צ"ל אף לפני הנתינה בפועל), ועפ"ז מסתברא שגם מעשי ההכנה (המכשירים הדבר להיות ראוי להימסר למשכן) צ"ל לשמה [ועיי' בלקו"ש חל"א ויקהל ב סמך לדבר, שעפ"ז דוקא יתיישבו היטב כמה קושיות ודיוקים בפרש"י בענין תרומות אלו, ואכ"מ].

ואם כנים הדברים אפ"ל דיש כאן חילוק בין רש"י למדרש, דאי' בשמו"ר ספל"ג שיעקב אבינו כבר הכין בידי בניו צרכי המשכן, "ויש מהם שהתקינו עצמן לדברים ויש מהן ששכחו וכשבא משה ועשו המשכן יש מהם שהביאו מעצמן ויש מהם שלא הביאו אלא ממה שהיה מונח בידו שכן הוא אומר (פרשתנו לה, כג) כל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ואומר (שם, כד) כל אשר נמצא אתו עצי שטים". וביאורו מפרשי המדרש דבב' פסוקים אלו נא' "אשר נמצא אתו", היינו שכבר היה אצלם למשמרת מוכן מאבותם, משא"כ בנוגע לחח ונזם וכל כלי זהב וכיו"ב ששם נאמר שהיה בנדבת הלב ושל המביא (ולא מוכן מקודם). ורש"י שלא השמיענו פי' חדש זה על "אשר נמצא אתו", שהיה מוכן עוד מאבותיהם מימי קדם, י"ל דנקיט שהם המציאו לעצמם, שהכינו והפרישו לבד מינים אלו לה'.

והנראה בזה דבדוקא לא נקט רש"י כדברי המדרש, כי הם ב' שיטות בהך דינא דלשמה במלאכת המשכן, דיש לחקור בגדרו (והרי כבר אשכחן לדינא דיש כמה דרגות שונות בחיובי לשמה, ולא כל

המדרש
לעילוי נשמת
הרב שמעון ביר מנחם
שמואל דוד הלוי ע"ה
ריששוק
נפטר כ' כסלו ה'תשפ"ב

לקראת שבת

הקב"ה מהווה ומחי' את כל הנבראים הללו בכל רגע ורגע, ואילו הי' מפסיק להוותם ולקיימם, היו הופכים מיד לאין ואפס ממש. וממילא, אי אפשר לראותם כמציאות קיימת בזכות עצמם, אלא כל מציאותם היא רק כוחו של השי"ת שמהווה אותם ומקיימם כל העת.

וזהו מה שאמר הכתוב "אין עוד מלבדו" (ואתחנן ד, לה). אין הפירוש בזה רק שאין עוד אלוהה מלבדו ית', אלא שאין עוד שום דבר ומציאות מלבדו. וזאת, משום שכל הנמצאים כולם מתהווים בכל רגע מכוחו של הבורא ית' ומהארתו. וממילא, אין להם מציאות עצמית כלל (ענין זה הובא כאן בקיצור גדול, ולהבנת ענין זה באורך ראה תניא פרקים כ-כא. תניא חלק שער היחוד והאמונה. דרך מצוותיך מצות אחדות ה'. ועוד).

התשובה לחטא העגל – האמונה ש"אין עוד מלבדו"

על פי המבואר למעלה, נמצא שהתיקון האמיתי לחטא עבודה זרה, הוא, כאשר האדם נוקט את הקצה ההפכי לגמרי. הוא אינו מסתפק במה שזונח את העבודה זרה כפשוטה, אלא הוא מאמין בו ית' באמונה שלמה ומושלמת, עד שברור אצלו ש"אין עוד מלבדו", ואין עוד מציאות כלל זולתו ית', כמבואר למעלה.

וכמו כן הוא בנוגע לכפרת חטא העגל, שהתשובה האמיתית לכך היא ההנחה הפשוטה שאין עוד מציאות זולתו ית'. ועד שהדבר מתבטא בהנהגתם של בני ישראל, וכל מעשיהם מוכיחים את אמונתם השלמה שהוא ית' הנמצא היחידי ואין זולתו.

ומעתה יש לבאר, כיצד מתבטאת האמונה ש"אין עוד מלבדו" בהנהגת האדם ובמעשיו. ואזי יובן גם כן מדוע המשכן הוא כפרה על חטא העגל.

גם מעשי האדם הגשמיים צריכים להיות "לשם שמים"

ביאור העניין:

מלבד עבודתו של היהודי בלימוד התורה וקיום מצוותי', נצטווה גם כן לעבודו ית' בשאר מעשי ה"חולין" שלו, כאכילה ושת' וכהאי גוונא.

כך הורו חז"ל (אבות פ"ב מ"ב) "כל מעשיך יהיו לשם שמים", והיינו שכל מעשי האדם, לא רק ענייני המצוות, יהיו לשם עבודת השי"ת. וכן נאמר בכתוב (משלי ג, ו) "בכל דרכיך דעהו".

גם כאשר האדם עוסק לפרנסתו, או אוכל ושותה וממלא את צרכי גופו, אין הוא עושה זאת כגויי הארצות למלאות צרכיו ורצונותיו הפרטיים; אלא מטרתו היא שיוכל לעבוד את השי"ת בלימוד התורה וקיום מצוותי'. וכך, "כל מעשיו" הם "לשם שמים". ועל דרך זה הוא פירוש "בכל דרכיך דעהו", שגם "דרכיך", היינו הליכותיו וצרכיו הפרטיים, הם חלק מ"דעהו", מידיעת הבורא ועבודתו [וראה במקור הדברים שנתבאר בעומק יותר ההפרש בין שני ציוויים אלו, ואמיתית המעלה היא בעבודה של "בכל דרכיך דעהו". עיי"ש].

והנה, מה שהאדם מתנהג באופן זה, שכל מעשיו הם רק לשם שמים, הרי זה נובע מכך שמוחו ולבו חדורים בהכרה ש"אין עוד מלבדו":

דין "לשמה" בנדרבות המשכן

יסיק דהיה דין לשמה גם במלאכות שקודם הנדבה בפועל, ויחדש דיש בזה חילוק בין רש"י והמדרש – אי הק' דינא דלשמה הוא דין בגברא או בחפצא / יבאר דע"פ שי' עולה יפה החילוק בין האנשים לנשים שהיה באופן ההתנדבות

גבי הבאת הנדבות למשכן דפרשתנו מצינו חילוק בין האנשים והנשים, דנדיבות לב האנשים היתה רק הבאת מה שנדרש מהם, היינו עצם הדברים דתכלת וארגמן ותולעת שני וכו', משא"כ הנשים (מלבד שהתנדבו בכללות יתר על האנשים, כדכתיב "ויבואו האנשים על הנשים", עיי' במפרשי הפסוק; עוד זאת –) לא הסתפקו בהבאת הדברים כשלעצמם אלא הביאו מטה, היינו שטרחו תחילה וטוו בעצמן התכלת והארגמן וכו' ואף טוו את העזים כו', כמתואר בקרא. ונ"ל בדרך חידוש דבחילוק זה טמון יסוד בדיני הנדבה דאז.

והנה ברש"י פי' ד"תרומה" (שעליה נאמר "לי" שצ"ל "לשמי") פירושה "הפרשה, יפרישו" אי מממונם נדבה", הרי

דהנה גבי הבאת הנדבות מצינו דחייב רחמנא שתהא הנתינה לשמה, כפרש"י ר"פ תרומה (ועיי' תרגום ירוש' ותנחומא

כאשר האדם מפנים ומשיב אל לבו שהשי"ת הוא המציאות היחידה, הרי ברור אצלו שכל העולם ומלואו הם רק הארה ממנו ית', ואין להם מציאות אמיתית בפני עצמם. וממילא, אין שייך כלל שישתמש בהם לתאוותיו ולהנאותו, ואפילו בדברי היתר. כי מכיוון שכל מציאותם היא ממציאות הבורא, ברור שיש להשתמש בהם רק לעבודתו ית'. ומופרך הדבר להשתמש בהם לעניינים שאינם עבודת ה'!

אילו הי' האדם סובר שהעולם הוא מציאות בפני עצמו ח"ו, והקב"ה רק מושל ושולט על העולם, הרי לא הי' פסול במה שנהנה מענייני העולם שלא לשם שמים. שהרי לא עבר בכך על ציווי השי"ת לא במצוות עשה ולא במצוות לא תעשה. ומה בכך שהשתמש בענייני העולם לצורך עצמו, לשם מילוי צרכי הגוף?

אך מכיוון שמכיר באמת, שמציאות חפציו וענייניו היא הארת הבורא ית"ש, ו"אין עוד מלבדו", הרי רצונות ותאוות שאינם "לשם שמים" מופרכים אצלו בתכלית, וכל ענייניו וצרכיו מוקדשים למלאות כוונת השי"ת.

המשכן שבכל אחד מישראל

וממוצא דבר אתה למד כיצד בניין המשכן הוא כפרה על חטא העגל:

עניינו הפנימי של המשכן הוא לא המשכן הגשמי בלבד, אלא גם המשכן הפנימי והרוחני שנבנה אצל כל יהודי ויהודי.

על הפסוק (תרומה כה, ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", דרשו חז"ל "בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם", והיינו "שכל אחד ואחד מישראל צריך לעשות בחינת משכן בנפשו" (כך מובא בשם רז"ל בלקוטי תורה נשא כ, ב. וראה ראשית חכמה (שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו). אלשיך על הפסוק. של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקוטי שיחות חכ"ו עמ' 173 הע' 45).

משמעות ציווי זה היא, שהקב"ה שורה בכל אחד ואחד מישראל, וזאת על ידי שהוא בונה להקב"ה מקדש בענייניו הפרטיים. כאשר יהודי מנצל את ענייניו הגשמיים ואת דברי הרשות שלו לשם שמים, אזי הוא נהפך למקדש ומשכן והשי"ת שורה בכל ענייניו.

ונמצא אם כן, שעבודת המקדש הרוחנית, היא העבודה של "כל מעשיך יהיו לשם שמים", ו"בכל דרכיך דעהו". בעבודות אלו מתקיים הציווי "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם – בתוך כל אחד ואחד".

ומעתה יובן מה שהי' המשכן כפרה על חטא העגל. כי חטא העגל הוא עניין של עבודה זרה, והתיקון לעבודה זרה היא האמונה התמימה והשלמה ש"אין עוד מלבדו". וביטוי של אמונה זו הוא במה שהאדם עושה להשי"ת משכן רוחני, ומקדיש את כל ענייני החולין שלו לעבודתו ית'.

פנינים

דרוש ואגדה

עשויים ליצר הרע – חביבין עלי?

ויעש את הכיור נחושת נ' במראות הצובאות
בנות ישראל היו בידן מראות שרואות בהן כשהן מתקשפות...
דחי' מואם משה בהן מפני שעשויים ליצר הרע, איל הקב"ה קבל
כי אלו חביבין עלי מן הכל שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות
רבות במצרים
(לח, ח. רש"י)

לכאורה צריך ביאור, איך יתכן שהדברים "שעשויים ליצר הרע" יהיו "חביבין עלי מן הכל"? ויש לבאר זה על פי הידוע אשר תכלית הכוונה מה שברא השי"ת את עולם הזה הגשמי, היא ש"נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים" (ראה תנחומא נשא טז. תניא פל"ו. ובכ"מ), שיוכל לשכון בגלוי גם בדברים גשמיים ונחותים ביותר.

וזהו מה שציוה השי"ת "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", שרצה הקב"ה שיקחו ישראל דברים גשמיים, כמו כסף זהב ונחושת וכיו"ב, ומהם יבנו משכן לו יתברך, אשר במקום זה יהי' גילוי אלוקות במוחש לעיני כל בשר – "ושכנתי בתוכם", ובזה יש מילוי כוונת הבריאה, לעשות לו ית' "דירה בתחתונים".

והנה, אם כוונת בריאת העולם ועשיית המשכן היא שיוכל הקב"ה לשכון בדברים הגשמיים דוקא, הרי מובן שכל שהדבר נמוך ונחות יותר, הנה כאשר עושים גם מזה דירה בה שוכן אורו ית' הרי ממלאים בזה כוונת בריאת העולם באופן נעלה יותר.

ובזה יובן מה שהודיע הקב"ה למשה ש"מראות הצובאות" הן אלו ש"חביבין עלי מן הכל":

כאשר לוקחים מראות אלו שהם דברים גשמיים הנחותים ביותר, ו"עשויים ליצר הרע", ומכופפים ומכניעים את היצר הרע, ואדרבא, משתמשים בענין זה עצמו לקדושה – להעמיד "צבאות רבות במצרים", אזי דוקא דברים נחותים אלו נעשים "חביבין עלי ביותר". והוא הוא ענינו של המשכן, שדוקא דברים גשמיים הנחותים

ביותר, בהם ישכון השי"ת, ובזה ממלאים את התכלית שנתאוה לה השי"ת, שיקדשו ישראל את התחתון ש"אין תחתון למטה ממנו" (תניא שם), וימשיכו גם שם שכינתו ית'.

איך הרהר ר' יוסי "במילי דעלמא"?

איתא בזהר פרשתנו (ריז, ב) "אדהכי חמא (רשב"י) לר' יוסי דהוה מהרהר במילי דעלמא, אמר ליה יוסי קום אשלים דיוקנך דאת חד חסר בך". ולכאורה צריך ביאור, איך יתכן שר' יוסי שהי' מגדולי התנאים, ובהיותו במסיבת רשב"י וחברייא דילי' בעסקם ברזי תורה, הרהר בשעה ההיא "במילי דעלמא"?

ויש לומר הביאור בזה:

אף שר' יוסי הי' מ"חברייא" דרשב"י, שהנהגתם בכלל היתה באופן ד"תורתן אומנותן", מ"מ לא הי' מאלו שעסקו בתורה בלבד, שהרי מצינו בגמ' שר' יוסי עסק בצרכי ציבור, ולדוגמא, הא ד"התקין ר' יוסי בציפורי" (סנהדרין יט, א. ועוד). ועפ"ז יש לומר שה"מילי דעלמא" שבהם הרהר ר' יוסי היו דברים הקשורים עם צרכי ציבור. ולכן הפסיק משמיעת רזי תורה כדי לעסוק בצרכי ציבור, שהרי העסק בהם דוחה תלמוד תורה (שהרי מי שתורתו אומנותו מפסיק לק"ש "או"ח סק"ו) ועוסק בצ"צ לא מפסיק (או"ח ס"ט).

אך לפי זה צריך ביאור לאיך גיסא, מדוע נחסרה אות משמו, אם הי' מותר לו לעסוק בצרכי ציבור?

ויש לומר הביאור בזה:

זה שהעסק בצרכי ציבור דוחה תלמוד תורה הוא רק מפני שתועלת וטובת הרבים חשובה ביותר. כי אכן העסק בצרכי ציבור יכול לפעול ירידה במדריגת העוסק, עד שאמרו חז"ל "הטל עליהן צרכי צבור והן כלין מאליהן" (סנהדרין יז, א. ועוד). אלא שאעפ"כ גם אם תחסר אות משמו מפני שאינו עוסק בתלמוד תורה עדיין חייב אדם לעסוק בצרכי ציבור, כי למרות ירידתו האישית – הרי טובת ותועלת הציבור חשובה יותר.